Van overdragen naar elkaar écht begrijpen

Hoe het lerend netwerk Pedagogisch Coaches 2024 –2026 in Almere werkte aan gelijkwaardige overdracht van meertalige kinderen.

Taal in Almere
STEDELIJKE TAALAANPAK

Past het kind niet in het systeem, of past het systeem nog niet bij het kind?

Die opmerking van een deelnemer kreeg tijdens één van de eerste bijeenkomsten van het lerend netwerk veel bijval. Wat begon als een gevoel van strijdlust over de overdracht van (meertalige) kinderen naar de basisschool, groeide uit tot een gezamenlijke zoektocht naar een eerlijker, rijker en meer ontwikkelingsgericht beeld van kinderen die opgroeien met meerdere talen. Binnen het lerend netwerk van pedagogisch coaches en pedagogisch beleidsmedewerkers stond één vraag centraal:
Hoe kunnen we een goede overdracht aan basisscholen geven over de (Nederlandse) taalvaardigheden van kinderen met een andere thuistaal?

Gaandeweg bleek dat achter die vraag meerdere lagen schuilgingen. Het gesprek ging niet alleen over taalontwikkeling, maar ook over verwachtingen, professionaliteit, samenwerking en beeldvorming.

Want wat gebeurt er wanneer een kind nog weinig Nederlands spreekt, maar in de thuistaal al wél veel kennis en taalvaardigheid heeft opgebouwd?

Hoe voorkom je dat meertaligheid vooral vanuit tekorten wordt bekeken?

Wat is ervoor nodig dat pedagogisch professionals hun observaties op een gelijkwaardige manier kunnen overdragen aan het onderwijs?

GO! Kinderopvang Daar word je groot
Kinderopvang Kiekeboe
partou
De Schoor
Universiteit Utrecht
Vrije Peuterspeelzaal Almere

Een gedeeld ongemak als vertrekpunt

De aanleiding voor het lerend netwerk kwam voort uit signalen uit de praktijk. Pedagogisch professionals merkten dat overdrachten over meertalige kinderen niet altijd goed aansloten bij de verwachtingen van basisscholen. Soms werden kinderen bij instroom vooral beoordeeld op wat zij nog níet konden in het Nederlands, terwijl hun bredere ontwikkeling onvoldoende zichtbaar werd.

De deelnemers gaven aan dat er regelmatig sprake leek van:

- verschillende verwachtingen tussen opvang en onderwijs;
- niet altijd voldoende kennis over meertaligheid en NT2-ontwikkeling van de jongste kinderen bij zowel Pedagogisch Professionals als leerkrachten en intern begeleiders;
- overdrachten die onvoldoende context boden aan scholen;
- en het gevoel dat pedagogische observaties niet altijd serieus werden genomen. door scholen.

Tegelijkertijd leefde er een sterke behoefte om het gesprek anders te voeren. Niet vanuit probleemdenken, maar vanuit ontwikkeling. Niet alleen kijken naar taalproductie, maar ook naar taalbegrip, communicatie, interactie, groei en ondersteuning.

Naar een gezamenlijke visie

In de eerste bijeenkomsten werd vooral met elkaar verkend. Welke ervaringen herkenden deelnemers? Waar liepen voorschool en onderwijs tegenaan? Welke aannames speelden mee? En wat bedoelen we eigenlijk met begrippen als “absolute beginner” of “NT2-kind”?

Langzaam ontstond een gezamenlijke denkrichting:

- **meertaligheid moest meer als kracht worden gezien;**
- **overdrachten moesten ontwikkelingsgerichter worden;**
- **De pedagogisch coaches gaven aan meer taal en houvast te willen bieden aan pedagogisch professionals, zodat deze hun observaties goed kunnen onderbouwen.**

De gesprekken werden steeds verdiepender. Daarbij hielpen werkvormen en vraagtechnieken die uitnodigden tot reflectie en gezamenlijke analyse.

Deelnemers onderzochten samen:

- **welke informatie écht betekenisvol is voor scholen;**
- **welke patronen zichtbaar worden in observaties;**
- **en hoe impliciete kennis explicieter gemaakt kan worden.**

Gaandeweg verschoof de focus van “taalniveau” naar “taalontwikkeling in context”. Dat werd zichtbaar in de ontwikkeling van een uitgebreide gespreksleidraad voor warme overdracht.

De vragen gingen niet alleen meer over hoeveel Nederlands een kind sprak, maar bijvoorbeeld ook over:

- **thuistalen;**
- **de stille periode;**
- **communicatie via gebaren of spel;**
- **groei in de tijd;**
- **receptieve taal;**
- **interactie met andere kinderen;**
- **en manieren waarop pedagogisch professionals taalontwikkeling ondersteunen.**

Van leidraad naar DigiDoor

In eerste instantie werkte het netwerk aan een aparte gespreksleidraad voor de warme overdracht. De bedoeling daarvan was om pedagogisch professionals te helpen rijkere informatie over meertalige kinderen met scholen te delen.

Gaandeweg ontstond echter een belangrijk gesprek binnen het netwerk. Zou een extra leidraad in de praktijk niet voelen als “wéér iets erbij”? Veel professionals werken immers al met observatieformulieren en/of kindvolgsystemen.

Dat inzicht zorgde voor een nieuwe koers. In plaats van een extra instrument te ontwikkelen, koos het netwerk ervoor om aan te sluiten bij wat er al was in Almere: DigiDoor, het bestaande overdrachtsinstrument tussen voorschool en basisschool.

De belangrijkste onderdelen uit de oorspronkelijke leidraad werden vervolgens verwerkt in de toelichtingen — de zogenoemde i-teksten — binnen het tabblad ‘Ondersteuning’ in DigiDoor.

Doel i-teksten:
– meer houvast geven bij de overdracht;
– kennis over o.a. meertaligheid toegankelijk maken;
– helpen om observaties concreter te beschrijven;
– bijdragen aan meer eenduidigheid tussen opvang en onderwijs.

Door gebruik te maken van een bestaand systeem ontstond bovendien meer kans op borging. Nieuwe kennis hoefde niet via een los document verspreid te worden, maar kon direct onderdeel worden van de dagelijkse praktijk.

Betrokken Taalexpert

Tijdens het aanscherpen van de nieuwe i-teksten dacht de betrokken expert vanuit het Taalexpertise centrum Almere inhoudelijk mee. Door middel van opbouwende feedback en gerichte suggesties werd de inhoud verder versterkt en verfijnd.

Toetsen in de praktijk

Na het ontwikkelen van de toelichtingen volgde een toetsingsfase. Deelnemers gingen in gesprek met professionals uit de praktijk. Er werden reacties opgehaald bij vier voorscholen en twee kinderdagverblijven, waarbij tien pedagogisch professionals (PP’ers) werden gesproken. Daarnaast deden twee basisscholen mee, met input van drie intern begeleiders (IB’ers) en twee leerkrachten.

De uitleg over absolute beginners, NT2 en de stille periode werd door veel professionals als waardevol ervaren. Pedagogisch professionals gaven aan dat de toelichtingen duidelijk, herkenbaar en praktisch bruikbaar zijn. Ook helpen ze om beter onder woorden te brengen wat zij in de praktijk zien bij kinderen.

Wanneer de toelichtingen worden gebruikt tijdens de overdracht, ontstaat er volgens deelnemers een rijker en completer beeld van het kind. Niet alleen wat een kind nog moeilijk vindt, maar ook wat het kind al begrijpt, laat zien en meebrengt vanuit de thuistaal wordt beter zichtbaar.

Ook scholen zagen meerwaarde in de extra uitleg en context. Observaties konden beter worden begrepen en het gesprek tussen opvang en onderwijs voelde meer gelijkwaardig. De toelichtingen over de stille periode en de verschillende NT2-stadia helpen professionals bovendien om gedrag minder snel als probleem te zien.

Wat een uitdaging blijft

Tijdens de gesprekken bleef één onderwerp steeds terugkomen: de warme overdracht. Vrijwel iedereen zag het persoonlijke gesprek tussen opvang en school als onmisbaar. DigiDoor werd vooral gezien als ondersteuning, niet als vervanging van contact met elkaar.

Tegelijkertijd bleek dat warme overdracht in de praktijk niet altijd makkelijk te organiseren is. Bijvoorbeeld doordat:
– werktijden niet goed aansluiten;
– er weinig tijd is voor overleg;
– contact zoeken tussen organisaties lastig blijft.

Het netwerk ziet het als belangrijk om te blijven investeren in onderling contact en samenwerking. Juist door elkaar vaker op te zoeken, kan warme overdracht steeds vanzelfsprekender worden. Dat vraagt om goede afstemming én om het blijven doorzetten van samenwerking tussen opvang en onderwijs.

Tot slot kwam naar voren dat sommige organisaties al werken met systemen zoals KIJK of Inzichtelijk. De herziening van DigiDoor had mede als doel om dubbel werk zoveel mogelijk te voorkomen. Wanneer dit van toepassing is, kan een professional bij de toelichting aangeven dat specifieke informatie uit het tabblad ‘Ondersteuning’ al terug te lezen is in het eigen kindvolgsysteem.

Wat het netwerk zelf leerde

Het traject leverde niet alleen nieuwe toelichtingen op, maar ook nieuwe inzichten voor de deelnemers zelf.

Deelnemers leerden:

- **gerichter vragen te stellen;**
- **meer verdiepend samen te werken;**
- **bewuster te kijken naar meertalige ontwikkeling;**
- **het gesprek aan te gaan met ketenpartners rondom meertaligheid.**

Daarnaast ontstond steeds meer het gevoel dat het netwerk onderdeel is van een bredere ontwikkeling binnen Almere: meer aandacht voor meertaligheid, meer samenwerking tussen opvang en onderwijs en een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een goede start van kinderen.

Een deelnemer omschreef dat als:
“Wij zijn onderdeel van een beweging in Almere. We hebben een klein zaadje geplant!”

Extra opbrengsten:
Naast de aanscherping van de toelichting over meertaligheid zijn ook de uitleg bij de thema’s Vermoeden van ontwikkelingsvoorsprong en Zelfredzaamheid verder verduidelijkt. Dit is mede mogelijk gemaakt dankzij het Lerend Netwerk Leidinggevenden in de kinderopvang en de expert ontwikkelingsvoorsprong van Triade Vitree.

Vooruitblik

Hoewel het netwerk een mooie bijdrage heeft geleverd aan een rijkere overdracht binnen DigiDoor, zien deelnemers het proces nadrukkelijk niet als afgerond.

Er blijven belangrijke vragen en acties liggen:

- hoe kunnen ouders sterker betrokken worden bij de overdracht en wat merken zij daarvan in de praktijk?
- hoe zorgen we ervoor dat scholen overdrachten daadwerkelijk lezen en benutten?
- hoe kan kennis over meertaligheid ook binnen minder ervaren organisaties duurzaam versterkt en geborgd worden?
- en hoe kan het contact tussen voorschool en basisschool structureel worden ingericht, zodat er ruimte ontstaat om de overdracht regelmatig te evalueren en verder te verbeteren? Het document "Succesvolle samenwerking" kan hier als opstap of inspiratie dienen.
- De evaluatie van de relevantie en inhoud van de i-teksten in DigiDoor blijft een doorlopend proces.

Tegelijkertijd is voor de deelnemers duidelijk geworden dat overdracht veel meer is dan alleen informatie doorgeven. Het gaat om het bieden van context, het zichtbaar maken van ontwikkeling en het samen kijken naar wat een kind al meebrengt.

Wat begon als een zoektocht naar betere overdrachtsvragen, groeide daarmee uit tot een bredere beweging richting:

- meer gelijkwaardige samenwerking tussen opvang en onderwijs;
- ontwikkelingsgericht kijken naar kinderen;
- en meer erkenning van meertaligheid als kracht.

Quotes uit de interviews met PP'ers , IB'ers en leerkrachten

'Voorheen waren het veelal vinkjes, nu krijgen we mogelijk een beter beeld, door de ingevulde toelichtingen. (Basisschool)

'Als dit leidt tot meer eenduidige overdrachten, is dat winst voor iedereen.' (Basisschool)

Niet iedereen leest alle toelichtingen even grondig, maar ze zijn wel steeds in beeld.' (Voorschool)

'De i-teksten zijn duidelijk en geven houvast.'
'Ze dwingen je om even stil te staan bij wat je echt ziet.' (Voorschool)

"Ik begrijp nu beter dat een kind misschien nog weinig Nederlands spreekt, maar ondertussen al veel kan weten, begrijpen en geleerd kan hebben." (Basisschool)

'De uitleg over NT2-stadia helpt om gedrag te normaliseren.'

'Kennis over Absolute beginners is niet altijd aanwezig bij leerkrachten.'

(Voorschool & Basisschool)

"Als we beter kunnen uitleggen waarom we iets zien, voelt het gesprek met school gelijkwaardiger.' (Voorschool)

'De informatie voelt minder als een mening en meer als professionele observatie.' (Basisschool)

'Nu hoeven we minder te raden wat de opvang bedoelt; dat scheelt interpretatie.' (Basisschool)